

La Svizra è nagin model per auters pajais plurilings

Ina retschertga en l'Europa davart las medias

■ (anr/ld) La Svizra ed il Luxemburg na pon betg vegnir considerads sco models per las medias en pajais plurilings sco la Macedonia, la Moldavia u la Serbia. Quai è il resultat d'in studi da l'organisaziun per la segirezza e la collavraziun en l'Europa (OSCE). Spezialists da medias da la Macedonia, da la Moldavia, da la Serbia-Montenegro, dal Luxemburg e da la Svizra han discurri a Berna davart la situaziun da las medias en lur pajais. Quests pajais èn stads envidads a la conferenza da l'Uffizi per la libertad da las medias da l'OSCE a Vienna che aveva dà l'incumbensa da rapportar davart la situaziun da lur medias. L'institut per la scienza da las medias a l'universitad da Berna ha organisà questa dieta che è vegnida finanziada dal Departament federal d'affars esteriurs.

Bleras medias da minoritads han problems economics

En tut ils pajais ch'èn sa participads a la retschertga dettia quai medias (gasettas, radio e televisiun) per las diversas gruppas linguisticas, han ils experts rapportà. L'interess vicendaivel da las gruppas saja dentant fitg modest, è vegnì constatà. Bleras medias da las minoritads hajan da cumbatter cun grevs problems economics. Lur existenza saja be pussaivla grazia al sustegnimient dal stadi u d'organisaziuns inter-

naziunalas. Delegadas e delegads han plinavant constatà ch'i na dettia betg ina regla generala, co che las medias per las minoritads linguisticas duain vegnir organisadas en ils divers pajais. En quest senn na possia ni la Svizra ni il Luxemburg esser in model per ils pajais en l'Europa orientala, ha *Roger Blum* da l'universitad da Berna punctuà en sia bilantscha da la conferenza a Berna. Ils exponents dals pajais orientals han dentant accentuà la muntada da medias en lur atgna lingua per marcar l'identitad dals umans.

Meds supplementars per las medias da las minoritads

Roger Blum ha preschentà il rapport da la Svizra. El ha accentuà che noss pajais sustegnia surproporzionalmain las medias per las minoritads. Uschia retschai-vian ils Rumantschs ed ils cumpatriots da lingua taliana da la SRG SSR per motivs politics dapli meds per lur programs che quai che fiss giustifitgà sulettain sin fundament da lur cumpart a la populaziun. Blum ha constatà che las gruppas linguisticas vivian mintgina per sazezzeas. Pervi da la dominanza dals dialects en las medias electronicas da la Svizra tudestga contribueschian ellas strusch a l'integraziun. Vitiers vegnia che la Svizra n'haja betg schlià ils problems da las medias per ils immigrants.

Dependentas da las partidas

Las minoritads en la Macedonia (Albanais, Tircs, Romas e Valacs) disponian d'atgnas medias, han lur represchentants rapportà. La televisiun publica emettia programs separads per las diversas minoritads. Dasperas existian 157 medias electronicas privatas. La delegaziun da la Macedonia ha deplorà che la plipart da las medias saja dependenta da las partidas e concedi che la lavur schurnalistica na saja betg propi professionala.

En la Moldavia saja la situaziun da las medias per part precara. La lescha pretendia che 65% da las emissiuns da radio e televisiun stoppian esser en moldovais. Savens manchia la professionalitad schurnalistica e las emissiuns sajan magari plain odi. Per quest motiv vegnian per part legidas gasettas rusas. Popularas sajan era las emissiuns da la televisiun russa.

En la Serbia vivan 30 differents naziunalitads che communiteschian en 14 linguas. La comunicaziun saja difficila per motivs etnics, economics e politics. La libertad da la pressa saja pir sin viva da vegnir realisada. En ulteriuras contribuziuns è la conferenza era sa fatschentada cun la situaziun da las medias en la Finlanda, en la Svezia ed en il Danemarc. L'OSCE prevesa da publicitar en in cudesch ils rapports dals tschintg pajais.

Noss pajais sustegn surproporzionalmain las medias per las minoritads. Uschia retschai-vian ils Rumantschs ed ils cumpatriots da lingua taliana da la SRG SSR per motivs politics en relaziun dapli meds per lur programs che quai ch'i han populaziun.